

ВПЛИВ ПРОГАЛИН І КОЛІЗІЙ НА ЗМІСТ СУЧАСНОГО КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Необхідність розгляду даного обумовлена декількома обставинами, а саме:

а) по-перше, потребою у вирішенні проблем, пов'язаних з невідповідністю норм кримінально-виконавчого законодавства окремим положенням Конституції України.

Так, ст. 86 КВК визначає, що вид колонії, в якій засуджені до позбавлення волі відбувають покарання, визначається центральним органом виконавчої влади, що реалізує політику у сфері виконання покарань, тобто це питання регулюється відомчими нормативно-правовими актами.

У той самий час, у п. 14 ч. 1 ст. 92 Конституції України закріплено положення про те, що діяльність органів та установ виконання покарань регулюється виключно законом;

б) по-друге, завданнями гармонізації норм кримінально-виконавчого законодавства України до вимог законодавства Європейського Союзу.

Як з цього приводу слушно зауважив М. І. Хавронюк, у вітчизняних наукових колах правників перелом двох тисячоліть ознаменувався, зокрема, активними дискусіями з приводу можливості та необхідності інтеграції (об'єднання з метою координації дій) України з іншими державами Європи та пов'язаними з цим гармонізацією, зближенням (апроксимацією), імплементацією, трансформацією тощо у сфері законодавства [6, с. 4];

в) по-третє, потребою наукового забезпечення та підвищення ефективності нормотворчої діяльності в умовах реалізації заходів сучасної реформи у сфері виконання покарань України.

Як у зв'язку з цим зазначено в розділі I «Загальні положення» Концепції реформування (розвитку) пенітенціарної системи України, спадок Радянського Союзу був орієнтований на створення поліцейсько-карного апарату нагляду за засудженими, тоді як метою виконання покарань повинно бути виправлення та ресоціалізація засуджених;

г) по-четверте, завданнями трансформації кримінально-виконавчого законодавства, системи та практики у їх пенітенціарні аналоги.

Для цього, на переконання І. Г. Богатирьова, в Україні слід створити відповідну Національну програму, в якій визначити стратегію розв'язання проблеми забезпечення виконання всіх видів кримінальних покарань та впровадження ідеології каяття засуджених у місцях позбавлення волі як кардинально новий підхід до ресоціалізації їх у суспільстві після звільнення [1, с. 11];

ґ) по-п'яте, потребами удосконалення юридичної техніки та підвищення рівня ефективності реалізації принципів нормотворчості.

Саме нормотворча техніка, як правильно вважають окремі науковці, забезпечує ясність, точність, чіткість і несуперечливість нормативно-правових актів [5, с. 216], а принципи нормотворчості – реалізацію вимог, які ставляться до цієї діяльності та її результатів [5, с. 212];

д) по-шосте, завданнями підвищення рівня правової свідомості та правової культури суб'єктів нормотворчості, тобто їх ціннісної орієнтації щодо правової поведінки, бачення перспектив і напрямів розвитку кримінально-виконавчої системи України [5, с. 147].

Як доводять у своїх роботах фахівці з теорії права, від правової культури, зокрема, безпосередньо залежить сприйняття правових явищ і процесів, розуміння закономірностей і тенденцій їх розвитку [5, с. 154], що має безпосереднє відношення до проблем, пов'язаних з наявністю у кримінально-виконавчому законодавстві України правових прогалин і колізій.

Отже, з'ясування змісту та сутності правових прогалин і колізій має не тільки і не стільки теоретико-пізнавальний, скільки прикладний характер, а тому має бути досліджено по всіх правилах наукового пошуку, визначених фахівцями з теорії права.

У тлумачних словниках під прогалиною розуміють упущення; пропуск; недолік; ваду; хибу [2, с. 559], а під колізією – зіткнення протилежних поглядів, прагнень, інтересів [2, с. 303].

У свою чергу, в юридичній літературі мова ведеться про прогалини в законодавстві, тобто повну або часткову відсутність законодавчої регламентації певних суспільних відносин, що потребують правового регулювання [5, с. 271], та про юридичні колізії, під якими розуміються формальні неуз-

годженості, суперечності всередині правової системи, які виникають внаслідок інтелектуальних помилок суб'єктів права та порушень юридичної техніки [5, с. 275-276].

Крім цього, у правових доктринальних джерелах можна зустріти інформацію про «колізійні норми» та «колізію нормативних актів» [7, с. 156-157]. Так, колізійною нормою учені вважають ту норму, що спрямована на вирішення колізій у праві [7, с. 156]. При цьому специфіка колізійної норми як засобу подолання конфліктів у праві виявляється, насамперед, у функціях права та в їх системі й структурі [7, с. 156].

Поряд з цим, колізія нормативних актів полягає у суперечності між правовими приписами відповідних актів, яка виявляється у відмінностях у процесі регулювання аналогічних суспільних відносин [7, с. 156].

Також у юридичній літературі можна зустріти такі поняття, як: «колізії в законодавстві України» та «колізійне право» [3, с. 282-285].

Зокрема, перший термін тлумачиться через причини, що породжують це явище та які мають гносеологію свого розвитку [3, с. 282], а другий – як нову концепцію права, яка є своєрідною комплексною супергалуззю права [3, с. 284].

Як у зв'язку з цим слушно зауважили І. І. Онищук та І. В. Шутак, вважається, що наявність теорії, доктрини, концепції доводить існування парадигми свідчить про зрілість наукового знання. При цьому, як критерії останньої виступає уніфікованість різних точок зору з основних питань наукової дисципліни, наявність фундаментальних концепцій, існування загальних стандартів і критеріїв оцінки отриманих результатів [4, с. 638].

У цілому, якщо узагальнити зазначені та інші наукові позиції та підходи, то під прогалинами у кримінально-виконавчому законодавстві слід розуміти повну або часткову відсутність законодавчої регламентації тих чи інших суспільних відносин, що потребують правового регулювання нормотворчої техніки та принципів нормотворчості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богатирьов І. Національна програма трансформації кримінально-виконавчої системи в пенітенціарну систему України : проект. *Юридичний вісник України*. 2020. № 3(1280). 24-30 січ. С. 7.
2. Великий тлумачний словник української мови / уклад. О. Єрошенко. Донецьк : ТОВ «Глорія Трейд», 2012. 864 с.
3. Міжнародна поліцейська енциклопедія : У 10 т. / Відп. ред.тЮ. І. Римаренко, Я. Ю. Кондратьєв, В. Я. Тацій, Ю. С. Шемшученко. Київ : «Видавничий Дім Ін Юре», 2003. Т. 1 : Теоретико-методологічні та концептуальні засади поліцейського права та поліцейської деонтології. 1231 с.
4. Онищук І. І., Шутак І. Д. Юридична техніка : питання доктрини. *Правова доктрина України* : у 5 т. Харків : Право, 2013. Т. 1 : Загальнотеоретична та історична юриспруденція / В. Я. Тацій, О. Д. Святоцький, С. І. Максимов та ін.; за заг. ред. О. В. Петришина. 976 с.
5. Теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін.; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2014. 368 с.
6. Хавронюк М. І. Сучасне загальноєвропейське кримінальне законодавство : проблеми гармонізації : монографія. Київ : Істина, 2005. 264 с.
7. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : «Укр. енцикл.», 2001. Т. 3 : К-М, 2001. 792 с.